

GABRIEL PLAUTZ — DVORNI KAPELNIK V MAINZU

(Prispevek k biografiji)

Adam G o t t r o n (Mainz)

Fr. Mantenesius¹ poroča, da je prišel volilni knez Johann Schweikard von Kronberg iz Mainza dne 20. 7. 1621 s 230 konji na izvolitev cesarja in kronanje v Frankfurt, pomožni škof Stephan Weber iz Mainza pa je imel dne 28. 8. svečano mašo de Spiritu sancto, ki jo je krasila »exquisita et rara musica«. Kapela, ki je to mašo pela, je bila dvorna kapela iz Mainza, ki jo je sestavljalo 15 glasbenikov. Tem se je pridružilo še 16 trobentačev.² Kapelnik je bil Gabriel Plautz iz Ljubljane, kot ga imenuje knjiga uslužbencev v Mainzu.³ Očitno so ga nastavili glede na bližnje volitve cesarja.

Neki drugi Gabriel Plavec se navaja v Ljubljani leta 1619/20 kot organist in leta 1626 kot vodja jezuitske pevske šole.⁴ To je bil bržkone kak sorodnik, morda stric ali bratranec dvornega kapelnika v Mainzu.

Matične knjige v Aschaffenburgu ga navajajo kot krstnega botra in označujejo »Capellae magister seu praefectus musicorum«. Nadalje izpričujejo še za dne 3. 8. 1621 njegovo poroko z Marijo Todel, hčerko Ulricha Todla iz Kemptena. Njunji otroci niso vpisani niti v Mainzu niti v Aschaffenburgu.⁵

Plautz (Plautzius, Plavec) je umrl v Mainzu in dne 11. 1. 1641 so ga pokopali pri sv. Petru. To bi utegnilo kazati, da ni stanoval niti v gradu niti v njegovi bližini. Pomembna zabeležba se glasi: »... obiit egregius Dominus Gabriel Plautz Reverendissimi Moguntini capellae magister eximius in musicis instrumentis exquisitissimus, in arte compositionis 10. 12. vocum non habens sibi parem, postquam hydrope longinquo tempore quassatus, tandem pie et sancte sacra synaxi praemunitus oboeque sacro inunctus testamentum condidit et in puncto vitam finivit.«⁶ Ne navadno je, da je njegova glasba tu prav tako kot v dnevniku o kronanju

¹ Fr. Mantenesius, *De parentela, electione et coronatione* ... Cöln 1621.

² Karl Schweickert, *Die Musikpflege am Hofe des Kurfürsten von Mainz im 17. u. 18. Jahrhundert*, Mainz. Btr., zv. 11, Mainz 1937, 5 in dalje.

³ Knjige o uslužbencih v Mainzu. Državni arhiv Würzburg MB 4, 16.

⁴ Dragotin Cvetko v MGG X, 1343 in dalje; isti, *Histoire de la musique slo-vène*, 1967, 90 in dalje.

⁵ Heinz F. Friedrichs, *Aschaffenburg im Spiegel der Aschaffener Stiftsmatrikel 1605—1650*, objavil v *Gesch. u. Kunstverein Aschaffenburg*, št. 6, Aschaffenburg 1962, 7 in 110.

⁶ Mrliška knjiga župnije sv. Peter v Mainzu. Mestni arhiv v Mainzu.

Fr. Mantenesiusa označena kot »Exquisit«. Medtem ko je bil njegov predhodnik Jan le Febure zadnji predstavnik klasičnega polifonega stila, je bila pod Plautzem uvedena instrumentalna glasba. Hkrati z njim je bil nastavljen kot dvorni organist Johann Textor iz Graza, ki ga je leta 1627 zamenjal Daniel Bollius.⁷ Ta je zastopal Plautza med njegovo boleznijo od leta 1631 dalje. Kar je Plautz uvedel v Mainzu novega, je najbrž tehnika cori spezzati, uporabljanje polifonije hkrati s parlandom in dodajanje instrumentov k vokalnemu stavku.

Končno je bilo odkrito še lastnoročno pismo mojstra, ki ga je pisal opatu Johannu v benedektinskem samostanu Münster Schwarzach na Maini,⁸ ki nam pokaže njegovo pisavo v latinici in gotici. Ta se glasi:

An den Wohl Ehrwürdigen undt in Gott Andechtigen Herrn Johann Abten und Prelatten des Closters und Gottes Haus Münsterschwarzach, meinen gnädigen Herren.

Wohl Ehrwürdiger und andechtiger, Wohlehrw und und seyen mein gantz Bereitwilliger Gruss yeder Zeit mit vleis zuvor, Insonderss grossgünstiger Herr Abbt.

Obwohl Ich beyliegendes Musicalisch opus, als primitias mei laboris zuvorderst Gott dem Allmechtigen, und dann der hochgebenedeyten Himmelskönigin Mariae Dediciret, und naher Tettelbach voviert, so hab ich jedoch solches E. Wohlehrwürden und deme Ehrwürdigen convent: in erwegung, dass dieselben sonderliche Liebhaber und Befürderer der Lieblichen Music, dardurch dann vornemblich der Dienst, Lob, Ehr und Preiss Gottes herrlich gemacht, geziehrt, und gemehrt wird: hiemit auch undertänig communiciren, und offeriren wöllen, gehorsamblich Pittendt, die wöllen solches von mir mit gnediger affection an- und auffnehmen, und mir benebenss mit beharrlichen gnaden wohlgeuogen verpleiben.

Aschaffenburg den 2. Aprilis Anno 1622.

Ew. Wohlehrw. und und:
Allzeit Dienst: und bereitwilliger

Gabriel Plautz
Churfürstl. Maintzischer
Capellenmaister

PS. Ich hette zwar dieses opus neben offerierung meiner unterthänigsten dienst E. Gn. ganz Persönlich presentiert, so hab Ich mich aber auf dieser Reiss durch das gehen dermassen abgemüet undt verderbt also, dass ich salva reverentia schier auf keinem fuess stehen oder gehen khan, bitt daroben gantz unterthänig mir soliches nit in Ungenaden zu vermerkhen, Datum Tettelbach den 23. Apprilis 1622.

⁷ Ernest F. Schmid, *Musik an den schwäbischen Zollernhöfen der Renaissance*, Kassel 1962, 114 in dalje. Njegova kompozicija »Domine puer meus za alt, bas, 3 violine, 3 pozavne in generalbas je natisnjena na str. 686 in dalje.

⁸ Univerzitetna knjižnica v Würzburgu, rokopisni oddelkek, Mch f 636.

Od Plautza poznamo edino le to delo: *Flosculus vernalis, sacras Cationes, Missas, aliasque Laudes B. Mariae continens, a 3. 4. 5. 6. & 8. Cum basso Generali. Authore Gabriele Plautzio Carniolo Reverendissimi illustrissimi Principis et Domini D. Joannis Schvvikardi Archiepiscopi Mogunt. S. R. Imp. per Germ. Archicanc. ac Princ. Elect. Capellae Magistro. Aschaffenburgi, apud Balthas. Lipp sumptibus Auctoris Anno M.DC.XXII.*⁹

Prav je, da je bil uporabljen za slovensko gramofonsko ploščo dvojni zbor »Ave dulcis«, ki ne potrebuje dodatnega generalbasa, ker ima njegovo sonorno dvozborno po benečanskem načinu že svojo osnovo. Začetek dela spominja po svoji razpoloženski vsebini razločno na začetek dvozbornega *Stabat mater Palestrine*.¹⁰ Mala kantata »Dic Maria, quid vidisti«, ki potrebuje štiri soliste in skoro homofon štiriglasni zbor, pa brez generalbasa ni izvedljiva.¹¹

Ave maris stella (št. 20) ima izpeljano koralno melodijo v posameznih glasovih. Štiriglasna Ave Maria, ki se jo lahko poje trikrat naraščajoče do Angelus, uporablja izdatno koralno melodijo v germanskem dialektu iz Mainza.¹²

Kar zadeva avtorstvo Gabriela Plautza pri pesmarici *Himmliche Harmony*, Mainz 1628, je še treba počakati delo Herberta Heineja o pesmaricah v Mainzu od 1567 do 1800.

SUMMARY

In the article the author contributes some data to help elucidate some details in the life and the work of the composer, Gabriel Plautz, the chapelmaster at the court of the Electoral Prince in Mainz. In this connection it is of special interest that

⁹ Naslovni list je ponatisnjen v knjigi: Adam Gottron, *Mainzer Musikgeschichte von 1500 bis 1800*. Mainz, Btr., zv. 18, Mainz 1959, tabela 2.

¹⁰ Podobne stilne momente kaže po C. Winterju, *Ruggiero Giovanelli*. Schriftenreihe des mw. Sem. d. Univ. München, zv. I., München 1935, str. 56.

¹¹ Edicije del Gabriela Plautza so izšle pri založbi W. Müller v Heidelbergu: *Musica sacra* Nr 2 Gabriel Plautz, *Ave Mundi spes Maria-Musica sacra* Nr 17 Gabriel Plautz, *Dic Maria quid vidisti*. Maša super *Se dessio di fuggir ad quinque voces inaequales* je izšla v glasbeni založbi Schwann, Düsseldorf 1957. Škofijski inštitut za cerkveno glasbo v Mainzu je izdal za sopran, mezzo in alt Marijin motet *Tu in mulieribus XXIV* (N 212) in prvi del moteta *Fructus tuus regia virgo (XXV)* z nemškim tekstom (*Freu dich Himmel, jauchze du Erde*). (S. A. T.) (N 190).

¹² Sopran intonira besede »Ave Maria« v germanskem koralnem dialektu, kot je bilo običaj na področju Mainza in Würzburga. Potem prinaša v celinkah besede »gratia plena, Dominus tecum« točno po koralni melodiji, alt in tenor pa svobodno kontrapunktirata. Ko vstopi pri »benedicta tu in mulieribus« bas, se pomakne koralna melodija v tenor, nakar ponove besede svobodno trije zgornji glasovi. Prav tako je svobodna tudi melodija na Alleluja, ki jo izvedejo zgornji trije glasovi v šestih zaključnih taktih, pri čemer prinese bas po načinu zvonjenja zvonov temo generalbasa na treh različnih stopnjah. Ker konča kompozicija s prazno kvinto, je možno intonirati ponovitev za en ton više. (NB Ave se poje pri Angelus trikrat). Kljub temu, da vsebuje le 18 taktov, je Ave Maria mala mojstrovina. V prilogi XIX Ave maris stella se dobro vidi način, kako je Plautz uporabil gregorijansko melodijo.

his music is mentioned both in the diary of the Imperial Coronation by F. Mantesius and in the parish death records as being »exquisit«. The novelty he introduced in Mainz consisted probably in his *cori-spezzati* technique, his employment of polyphony simultaneously with the *parlando*, and his inclusion of instruments in vocal compositions. Finally the author mentions the discovery of an autograph letter which Plautz wrote to the abbot of the Benedictine monastery in Münster Schwarzach when he sent him his collection of compositions, »*Flosculus Vernalis*«.
